

УДК 378:364.4

СПІВАК Ярослав

кандидат педагогічних наук, доцент кафедри дошкільної освіти та соціальної роботи ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет»
вул. Г. Батюка, 19, м. Слов'янськ, Донецька обл., Україна, 84116
E-mail: yaroslavspivak777@gmail.com

СПІВАК Людмила

кандидат педагогічних наук, доцент кафедри технологій спеціальної та інклюзивної освіти ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет»
вул. Г. Батюка, 19, м. Слов'янськ, Донецька обл., Україна, 84116
E-mail: yaroslavspivak777@gmail.com

ІВКОВА Ольга

студентка 4-го курсу факультету спеціальної освіти ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет»
вул. Г. Батюка, 19, м. Слов'янськ, Донецька обл., Україна, 84116
E-mail: yaroslavspivak777@gmail.com

РЕАЛІЗАЦІЯ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ ІЗ СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ ПРАВ МОЛОДІ В УКРАЇНІ: РЕАЛІЇ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

Анотація. Стаття присвячена визначенню принципів, цілей та засобів реалізації державної політики щодо соціального захисту прав молоді. Досліджено науково обґрунтовані нові підходи до формування та реалізації державної політики із соціального захисту прав молоді. З'ясовано характер молодіжної політики, зокрема політики зайнятості в Україні та соціального захисту прав молоді, її головні напрями. Проаналізовано впровадження державної політики із соціального захисту прав молоді у законодавчій, виконавчій та судовій сферах. Розкрито сутність понять «молодь», «права молоді», «соціальний захист», «соціальний захист прав молоді», як системи економічних, правових та організаційних заходів держави щодо забезпечення соціальних прав і гарантій молодій людині. Висвітлено соціальне становище молоді та рівень її життя; встановлено перелік соціальних, політичних, економічних, демографічних проблем, що унеможливають сталий розвиток суспільства. Розглянуто зміст соціального забезпечення молоді, як державної системи захисту від соціальних ризиків, сімейних та освітніх конфліктів, що виникають внаслідок незахищеності молоді. Наведено перелік нормативно-правових документів, які регламентують діяльність держави щодо соціального захисту прав молоді. Визначено основні завдання молодіжної державної політики в Україні щодо соціального захисту прав молоді; мету молодіжної політики у сфері соціального захисту прав молоді. Намічено перспективні траєкторії плану дій, спрямованих на трансформацію соціального захисту та підтримки молоді, на вирішення актуальних проблем в сфері молодіжного здоров'я та працевлаштування, розв'язання найбільш важливих молодіжних проблем, сталого суспільного соціально-економічного розвитку в країні.

Ключові слова: права молоді, захист прав молоді, державна політика, соціальне забезпечення, механізми державного управління.

© Співак Я., Співак Л., Івкова О., 2020

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок з важливим науковими чи практичними завданнями. Сучасна соціальна ситуація, що склалася в Україні, породжує нову соціально-культурну реальність, одним із пріоритетів якої є молодіжна політика. Характер молодіжної політики, зокрема політики зайнятості в Україні та соціального захисту прав молоді, вимагає приділення особливої уваги в межах загальної системи соціального захисту категорій економічно активного населення, які найшвидше виштовхуються з ринку праці, де нерідко найбільш незахищеною є молодь. Відтак, покращення становища молоді, її соціальний захист, який забезпечує реалізацію творчого й трудового потенціалу, а також належний добробут молодих людей, є одним із головних напрямів соціальної політики в Україні. Тому покращання становища молоді на ринку праці, який забезпечує реалізацію творчого і трудового потенціалу, а також належний добробут працівників, є одним з головних напрямів соціального захисту її соціально-економічних прав та інтересів.

Дослідження проблеми соціального захисту прав молоді в Україні є актуальним, оскільки необхідно на державному рівні створювати умови для самореалізації молоді та включення її у процеси сталого розвитку країни. Реалізація ринкових реформ потребує певних трансформацій не тільки економічної свідомості суспільства, але й окремих його індивідів, стереотипів економічної і політичної поведінки людей. Принципово важливими стають проблеми освіти, професійної підготовки майбутніх фахівців, мотивації молоді до праці, підприємницької діяльності, політики тощо. Адже саме ці дії стануть поштовхом до розширення соціальної бази перетворень, забезпечить соціальне, політичне, економічне, культурне й моральне відтворення й розвиток українського суспільства.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми і на які спирається автор, виділення невирішених раніше частин загальної проблеми, котрим присвячується означена стаття. Проблемі соціального захисту молоді присвячені праці багатьох науковців, серед них: С. Алушко, В. Гайдучський, І. Гнибіденко, Г. Коваль, Е. Лібанова, О. Палій, А. Сіленко, А. Скуратівський, та ін. Дослідженню поняття «молодь», «права молоді», «соціальний захист прав молоді» присвячено праці українських вчених М. Головатого, В. Головенька, А. Карнауха, В. Куліка, М. Пірен, М. Перепелиці, в яких розкриваються проблеми формування та реалізації молодіжної політики, питання професійної соціалізації молодого покоління.

Формування цілей статті. Метою статті є виокремлення принципів, обґрунтування завдань та визначення засобів реалізації державної політики у сфері соціального захисту прав молоді в Україні.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. В контексті нашого дослідження, зазначимо, що соціальний захист, як об'єкт державного управління, є системою економічних, правових та організаційних заходів держави щодо забезпечення соціальних прав і гарантій молодій людині. Соціальне забезпечення молоді, що є важливою складовою соціального захисту – це державна система захисту від соціальних ризиків, конфліктів сімейних, освітянських тощо, які виникають внаслідок незахищеності молоді. Відтак, увага державних інститутів повинна бути зосереджена на середовищі проживання молоді людини, його екологічних елементах, вирішенні соціальних, економічних та моральних проблем середовища.

Згідно з Законом України «Про сприяння соціальному становленню та розвитку молоді в Україні» [3], молоддю слід вважати громадян віком від 14 до 35 років. Натомість ВООЗ «Всесвітня організація охорони здоров'я» вважає молодю людиною особу, що не перевищує вік – 44 роки [1].

За даними Державної служби статистики України, станом на 2019 р. в Україні проживає 15 407 522 юнаків і дівчат віком від 14 до 35 років, що становлять приблизно третину всього населення країни [2].

За останні роки економічні негаразди в країні суттєво вплинули на соціальне становище молоді та рівень її життя, відтак проведене на кінець 2018 р. [5] (див. рис. 1). всеукраїнське соціологічне [дослідження](#), щодо визначення рівня так званого «індексу щастя» показало, що із загальної вибірки 2000 респондентів у віці від 15 до 40 років, з різних регіонів України, рівень задоволення української молоді життям становить 58,0%. За цим показником ми знаходимося між Францією (65,0% задоволених) і Угорщиною (54,0%).

Рис. 1. Рівень «індексу щастя» української молоді

В умовах економічної, демографічної, політико-ідеологічної культурної кризи, в яких перебуває сучасна Україна, молодіжні проблеми у різних сферах набувають певних специфічних рис, відзначаються важкими та довготривалими наслідками, а відтак, потребують поглибленого аналізу й регулювання, розробки реалістичної, збалансованої, виваженої політики стосовно молодих поколінь.

Сьогодні перед молоддю постало багато нових проблем, що унеможливають сталий розвиток суспільства, як от: економічні та політичні негаразди в країні; соціальні наслідки демографічних, організаційних, структурних диспропорцій у країні, які утворювалися історично і поглиблюються в умовах економічної кризи; зростання соціальної нерівності, що особливо позначається на молоді; нерівні можливості одержання якісної освіти; відсутність роботи і проблема працевлаштування, матеріальна залежність, алкогольна та наркотична залежність, відсутності можливостей для самореалізації; проблема невідповідності потреб

ринку праці та системи фахової освіти, що сприяє відчуженню від суспільних норм, та розповсюдженню деструктивних впливів серед мас.

Основними нормативно-правовими документами в яких висвітлено стратегічні завдання розвитку молодіжної політики держави в незалежній Україні є [4, с. 161]: «Декларація про загальні засади державної молодіжної політики в Україні» (1992 р.); Закон України «Про сприяння соціальному становленню та розвитку молоді в Україні» (1993 р.); Закон України «Про молодіжні та дитячі громадські організації» (1998 р.); Закон України «Про освіту» (1991 р.); Закон України «Про державну допомогу сім'ям з дітьми» (1997 р.); Закон України «Про молодіжні та дитячі організації» (1998 р.); Закон України «Про соціальну роботу з дітьми та молоддю» (2001 р.); Постанова Кабінету Міністрів України «Про додаткові заходи щодо реалізації молодіжної житлової політики», Стратегія реформування вищої освіти в Україні до 2020 року (2014 р.); Концепція розвитку освіти України на період 2015 – 2025 роки (2014 р.); Закон України «Про соціальні послуги» (2019 р.), Закон України «Про місцеве самоврядування в Україні» (2019 р.). Основні права і обов'язки молоді, як і інших громадян України, зафіксовані в Конституції України (Ст. 53).

Хоча законодавче поле України щодо соціального захисту молоді фактично сформовано, на жаль в Україні не виконується повною мірою положення законодавчих актів, рішень та розпоряджень Кабінету Міністрів України щодо покращання соціального становища молоді. Бракує проектів, цільових програм, які забезпечували б умови соціального, життєвого старту молоді в питаннях праці, створення і зміцнення сім'ї, забезпечення охорони здоров'я. Молодіжна політика особливо на регіональному рівні має слабку матеріально-фінансову підтримку, не вистачає фахівців, потребує поліпшення система підвищення кваліфікації працівників різних галузей. Забезпечення соціальної гармонії в країні безпосередньо пов'язано з вирішенням державою найгостріших проблем суспільства.

Основними завданнями молодіжної державної політики в Україні щодо соціального захисту прав молоді є: створення гарантованих соціально-економічних, політичних та інших необхідних умов для соціалізації молоді; вирішення проблем, запитів, інтересів молоді; координація зусиль державних органів, партій, організацій, об'єднань, рухів, соціальних інститутів щодо забезпечення умов для розвитку й самореалізації молоді; соціальний захист різних груп молоді, неспроможних самотійно розв'язувати власні проблеми [6].

Метою [4, с. 161-162] молодіжної політики у сфері соціального захисту прав молоді є: зміцнення соціального статусу молоді в структурах суспільства, які оновлюються або кардинально змінюються. Найбільше уваги потребують такі напрями: економічний розвитку молодих сімей; забезпечення зайнятості молоді; розвиток сфери освіти та виховання; підтримка молодих людей у кризових ситуаціях; реалізація творчих умінь та здібностей молоді; профілактика деструктивної поведінки, небезпечних захворювань; підтримка молодіжних громадських об'єднань і організацій.

Висновки з даного дослідження і перспективи подальших розвідок у даному напрямку. Відтак, єдиний шлях виходу України на траєкторію сталого суспільного розвитку – це підвищення добробуту молодих людей, зокрема, спланований системний план дій спрямований на трансформацію соціального захисту та підтримки молоді, на розв'язання найбільш важливих молодіжних проблем, які турбують сьогодні молодого українця у вигляді матеріальної

допомоги, соціального обслуговування та різноманітних пільг для працевлаштування випускників закладів освіти у перші два роки після їх закінчення, розвиток кредитування молоді та молодих сімей на сприятливих умовах, організація (в тому числі й в сільській місцевості) служб профорієнтації, перепідготовки та працевлаштування молоді, служб юридичної допомоги і консультування тощо, стратегія розвитку особистості як гідного громадянина української держави, позбавленого комплексу меншовартості.

Отже, державна молодіжна політика щодо соціального захисту прав молоді, зважаючи на сучасний рівень розвитку, потребує систематичних дій щодо її удосконалення. Вона має здійснюватись систематично й за всіма стратегічними напрямками, визначеними нормативно-правовими актами попереднього етапу її впровадження в Україні, зокрема через систему децентралізації. Крім того, вона має бути спрямована на вирішення актуальних проблем в сфері молодіжного здоров'я та працевлаштування, будуватися не стільки на компенсаційних засадах, скільки на забезпеченні соціальних гарантій відповідним групам та створенні умов для якнайповнішої реалізації молоддю своїх інтересів та запитів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. ВООЗ «Всесвітня організація охорони здоров'я» [Електронний ресурс] Режим доступу: URL: <https://www.who.int/>. (дата звернення 23.01.2020)
2. Державна служба статистики України [Електронний ресурс]. Режим доступу: URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/>. (дата звернення 23.01.2020)
3. Про стандартизацію: Закон України «Про сприяння соціальному становленню та розвитку молоді в Україні» від 05.02.1993 № 2998-ХІІ
4. Коваль Г. Актуальні проблеми молоді України. *Держава та суспільство*. 2012. № 2. 160–164 с.
5. Наскільки українська молодь задоволена життям: результати опитування. [Електронний ресурс] Режим доступу: URL: https://zaxid.net/naskilki_ukrayinska_molod_zadovolena_zhittiyam_rezultati_opituvannya_n1443540. (дата звернення 23.01.2020)
6. Політологічний енциклопедичний словник / за ред. Ю. С. Шемшученка, В. Д. Бабкіна, В. П. Горбатенка. 2-е вид., доп. і перероб. Київ: Генеза, 2004. 736 с.

Стаття надійшла до редакції 18.12.2019.

СПИВАК Ярослав

кандидат педагогических наук, доцент кафедры дошкольного образования и социальной работы ГВУЗ «Донбасский государственный педагогический университет»

ул. Г. Батюка, 19, г. Славянск, Донецкая обл., Украина, 84116

E-mail: yaroslavspivak777@gmail.com

СПИВАК Людмила

кандидат педагогических наук, доцент кафедры технологий специального и инклюзивного образования ГВУЗ «Донбасский государственный педагогический университет»

ул. Г. Батюка, 19, г. Славянск, Донецкая обл., Украина, 84116

E-mail: yaroslavspivak777@gmail.com

ИВКОВА Ольга

студентка 4-го курса факультета специального образования ГВУЗ
«Донбасский государственный педагогический университет»

ул. Г. Батюка, 19, г. Славянск, Донецкая обл., Украина, 84116

E-mail: yaroslavspivak777@gmail.com

**РЕАЛИЗАЦИЯ ГОСУДАРСТВЕННОЙ ПОЛИТИКИ ПО
СОЦИАЛЬНОЙ ЗАЩИТЕ ПРАВ МОЛОДЕЖИ В УКРАИНЕ: РЕАЛИИ И
ПЕРСПЕКТИВЫ**

Резюме: Статья посвящена определению принципов, целей и средств реализации государственной политики по социальной защите прав молодежи. Исследованы научно обоснованные новые подходы к формированию и реализации государственной политики по социальной защите прав молодежи. Выяснен характер молодежной политики, в частности политики занятости в Украине и социальной защиты прав молодежи, ее главные направления. Проанализированы внедрения государственной политики по социальной защите прав молодежи в законодательную, исполнительную и судебную сферы. Раскрыта сущность понятий «молодежь», «права молодежи», «социальная защита», «социальная защита прав молодежи», как системы экономических, правовых и организационных мер государства по обеспечению социальных прав и гарантий молодого человека. Освещено социальное положение молодежи и уровень его жизни; установлен перечень социальных, политических, экономических, демографических проблем, которые делают невозможным устойчивое развитие общества. Рассмотрено содержание социального обеспечения молодежи, как государственной системы защиты от социальных рисков, семейных и образовательных конфликтов, возникающих вследствие незащищенности молодежи. Приведен перечень нормативно-правовых документов, регламентирующих деятельность государства по социальной защите прав молодежи. Определены основные задачи молодежной государственной политики в Украине по социальной защите прав молодежи; цель молодежной политики в сфере социальной защиты прав молодежи. Намечены перспективные траектории плана действий, направленных на трансформацию социальной защиты и поддержки молодежи, на решение актуальных проблем в сфере молодежного здоровья и трудоустройства, решения наиболее важных молодежных проблем, устойчивого общественного социально-экономического развития в стране.

Ключевые слова: права молодежи, защита прав молодежи, государственная политика, социальное обеспечение, механизмы государственного управления.

SPIVAK Yaroslav

Candidate of Pedagogic Sciences (Ph. D.), Associate Professor, Associate Professor at the Department of Department of Preschool Education and Social Work Donbas State Pedagogical University, Slovyansk, Ukraine

G. Batyuk Str, 19, Slovyansk, Donets'ka oblast, 84116

E-mail: yaroslavspivak777@gmail.com

SPIVAK Ljudmyla

Candidate of Pedagogic Sciences (Ph. D.), Associate Professor, Associate Professor at the Department of Technology for Special and Inclusive Education Donbas State Pedagogical University, Slovyansk, Ukraine

G. Batyuk Str, 19, Slovyansk, Donets'ka oblast, 84116

E-mail: yaroslavpivak777@gmail.com

IVKOVA Olga

student of the 4th year of the special education faculty Donbas State Pedagogical University, Slovyansk, Ukraine

G. Batyuk Str, 19, Slovyansk, Donetsk oblast, 84116

E-mail: yaroslavpivak777@gmail.com

IMPLEMENTATION OF STATE POLICY ON SOCIAL PROTECTION OF YOUTH RIGHTS IN UKRAINE: REALITIES AND PROSPECTS

Summary. The article describes the definition of principles, goals and means of implementing the state policy on social protection of youth rights. Implementation of the state policy on social protection of youth rights in the legislative, executive and judicial spheres is analyzed. The list of legal documents regulating the activity of the state on social protection of youth rights is given. The main tasks of the youth state policy in Ukraine on social protection of youth rights are identified. An action plan for solving the most important youth problems is outlined.

Keywords: youth rights, youth rights protection, State policy, social security, mechanisms of public administration.

Abstract. Introduction. The article is devoted to defining the principles, goals and means of implementing the state policy on social protection of youth rights. New approaches to the formation and implementation of the state policy on social protection of youth rights have been researched. Implementation of the state policy on social protection of youth rights in the legislative, executive and judicial spheres is analyzed. The essence of the concept of «social protection» as a system of economic, legal and organizational measures of the state to ensure social rights and guarantees of a young person is revealed. The content of youth social security as a state system of protection against social risks, family and educational conflicts arising from youth insecurity is considered. The list of legal documents regulating the activity of the state on social protection of youth rights is given.

Analysis of publications. The problems of social protection of young people are devoted to the works of many scientists, among them: S. Alupko, V. Gaydutsky, I. Gnibidenko, G. Koval, E. Libanova, O. Paliy, A. Silenko, A. Skuratovsky, and others. The work of Ukrainian scientists M. Golovaty, V. Golovenko, A. Karnaukh, V. Kulik, M. Piren, M. Perepelytsa, which reveals the problems of formation and implementation of youth policy, issues of professional socialization of the young generation.

Purpose. The purpose of the article is to outline the principles, justify the tasks and determine the means of implementing state policy in the field of social protection of youth rights in Ukraine.

Results. Social security for young people, which is an important component of social protection, is a state system of protection against social risks, conflicts of family, educational, etc., which arise as a result of youth insecurity. Therefore, the attention of public institutions should focus on the young person's habitat, its environmental elements, and the solution of social, economic and moral problems of the environment.

In the context of economic, demographic, political and ideological cultural crisis in which Ukraine is present, youth problems in different spheres acquire certain specific

features, are marked by grave and long-lasting consequences, and therefore require in-depth analysis and regulation.

The main tasks of the youth state policy in Ukraine on social protection of youth rights are: creation of guaranteed socio-economic, political and other necessary conditions for socialization of youth; solving problems, requests, interests of young people; coordination of efforts of state bodies, parties, organizations, associations, movements, social institutions to provide conditions for youth development and self-realization; social protection for different groups of young people who are unable to solve their own problems.

Conclusion. Therefore, the state youth policy on social protection of youth rights, in view of the current level of development, requires systematic actions to improve it. It should be carried out systematically and in all strategic directions, defined by the legal acts of the previous stage of its implementation in Ukraine, in particular through the system of decentralization. In addition, it should address current issues in youth health and employment.

REFERENCES

1. VOOZ «Vsesvitnia orhanizatsiia okhorony zdorovia» [WHO «World Health Organization»], [Elektronnyi resurs] – Rezhym dostupu: <https://www.who.int> [in Ukrainian].
2. Derzhavna sluzhba statystyky Ukrainy [State Statistics Service of Ukraine], [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu : <http://www.ukrstat.gov.ua/> [in Ukrainian].
3. Zakon Ukrainy «Pro sprianniia sotsialnomu stanovlenniu ta rozvytku molodi v Ukraini» [Law of Ukraine «On Promoting the Social Formation and Development of Youth in Ukraine»] of 05.02.1993 No. 2998-XII [in Ukrainian].
4. Koval H. (2012) Aktualni problemy molodi Ukrainy [Actual problems of youth of Ukraine] / Derzhava ta suspilstvo. – # 2. – 160–164. [in Ukrainian].
5. Naskilky ukrainska molod zadovolena zhyttiam: rezultaty opytuvannia. [How satisfied are Ukrainian youth with life: results of the survey], [Elektronnyi resurs] – Rezhym dostupu: https://zaxid.net/naskilki_ukrayinska_molod_zadovolena_zhittyam_rezultati_opituvannya_n1443540 [in Ukrainian].
6. Politolohichni entsyklopedychni slovnyk (2004) / Uporiadnyk V. P. Horbatenko; Za red. Yu. S. Shemshuchenka, V. D. Babkina, V. P. Horbatenka. – 2-e vyd., dop. i pererob. – K.: Heneza, –736. [in Ukrainian].

(англійською переклала О. Радзієвська - доцент кафедри іноземних мов ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет»).